

2015-09-10

Dnr 2015:1480

Rapport från utredningstjänsten

RENODLING AV POLISENS VERKSAMHET

Folketinget efterfrågar en sammanställning av vilka initiativ och beslut som tagits och genomförts inom ramen för arbetet med att renodla polisens kärnverksamhet i Sverige.

Polisverksamhetsutredningen

Regeringen beslutade den 21 december 2000 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att behandla två huvudfrågor. Den första uppgiften gällde en renodling av polisverksamheten, dvs. att göra en översyn av polisens arbetsuppgifter. Utredningen fick i den delen i uppdrag att lämna förslag till förändringar i polisens arbetsuppgifter som innebär att polisen i ökad utsträckning kan koncentrera sig på sin kärnverksamhet, dvs. att minska brottsligheten och öka tryggheten. Den andra frågan avsåg möjligheterna att komplettera polisens resurser och insatser i glest befolkade områden i landet. Utredningen antog namnet Polisverksamhetsutredningen (Ju 2000:17). I denna rapport redogörs för utredningens arbete avseende den första delen av uppdraget.

Utredningens direktiv och betänkanden

I kommittédirektivet Översyn av polisens arbetsuppgifter (dir. 2000:105) meddelas att det ska tillsättas en utredning med uppgift att göra en översyn av polisens arbetsuppgifter, som ska lämna förslag till ändringar som innebär att polisens verksamhet kan renodlas. Se http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Utredningar/Kommittedirektiv/versyn-av-polisens-arbetsuppg_GOB1105/.

I ett tilläggsdirektiv (dir. 2002:23) fick utredningen senare i uppdrag att även utreda frågan om att föra över huvudansvaret för förvaring av personer som omhändertagits med stöd av lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m. från polisen till annan huvudman. Se http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Utredningar/Kommittedirektiv/Tillaggsdirektiv-till-Utrednin_GOB123/.

I utredningens första delbetänkande, Mot ökad koncentration – förändring av polisens arbetsuppgifter (SOU 2001:87), gjordes en kartläggning av de arbetsuppgifter som i olika sammanhang pekats ut som möjliga och lämpliga att utföras av annan huvudman än polisen. Utredningen berörde frågan om renodling bl.a.

Lovisa Ingström
Telefon: 08-786 6208

genom att föra en diskussion om möjliga andra utförare av uppgifterna, och genom att göra uppskattningar av storleken av de personresurser som skulle kunna frigöras och därmed kunna förstärka polisens kärnverksamhet. Utredningen föreslog bl.a. att ett antal polisårsarbetskrafter skulle kunna frigöras om polisens skyldighet att bistå andra myndigheter med handräckning begränsades. Se <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2001/01/sou-200187-/>.

I utredningens andra delbetänkande, Polisverksamhet i förändring (SOU 2002:70), föreslogs bl.a. att bestämmelserna om när andra myndigheter får begära handräckning i samband med att en person är våldsam, stramas upp. Förslaget innebar att det skulle införas en bestämmelse om att man från den begärande myndigheten själv måste ha gjort egna försök att genomföra t.ex. en transport innan man begär hjälp av polisen. Dessutom föreslog utredningen att personal från den begärande instansen, exempelvis socialtjänsten, ska följa med då polisen genomför handräckningen. Se <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2002/01/sou-200270/>.

I utredningens slutbetänkande, Polisverksamhet i förändring – del 2 (SOU 2002:117), föreslogs bl.a. att myndigheter inte ska få begära hjälp av polis rörande vissa lagar förrän de själva först försökt utföra åtgärden eller om ett sådant försök bedömts vara utsiktslöst. Vidare föreslogs att polisens arbetsuppgifter som innebär att polismyndigheten verkställer beslut om omhändertagande av djur enligt djurskyddslagen skulle överföras till länsstyrelsen eftersom uppgiften enligt utredningens mening inte är polisiärt relevant. Se <http://www.regeringen.se/contentassets/f948838d84994938b70a3bd4096c81ad/polisverksamhet-i-forandring---del-2>.

Sammanfattningsvis kan sägas att Polisverksamhetsutredningen föreslog att ett tiotal av polisens uppgifter helt eller delvis skulle läggas över på andra aktörer. Enligt en rapport från Brottsförebyggande rådet (Brå) 2014, Varför gav inte fler poliser ökad personupplärning? (Rapport 2014:17), hade mycket lite hänt sedan utredningens slut och ingen av uppgifterna i sin helhet hade flyttats bort från polisens verksamhet. Se <https://www.bra.se/bra/publikationer/arkiv/publikationer/2014-10-01-varfor-gav-fler-poliser-inte-okad-personupplaring.html>.

Vissa utredningar från 2011

Frågor om handräckning och om omhändertagande och förvar av berusade personer har utretts vidare i två separata utredningar, som för närvarande bereds i Regeringskansliet.

I betänkandet Transporter av frihetsberövade (SOU 2011:7) föreslogs att Kriminalvården skulle få ett tydligare ansvar för transporter av frihetsberövade personer åt andra myndigheter, dvs. fängstransporter. Se <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2011/02/sou-20117/>.

I betänkandet Bättre insatser vid missbruk och beroende (SOU 2011:35) föreslogs bl.a. att huvudansvaret för förvaring och tillsyn vid omhändertagande av berusade personer ska ligga hos landstinget i egenskap av huvudman för hälso- och sjukvården. Se <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2011/04/sou-201135/>.

Utredningen om renodlingen av polisens arbetsuppgifter

Polisverksamhetsutredningens förslag har återkommit i flera efterföljande utredningar (jfr ovan), senast i Utredningen om renodlingen av polisens arbetsuppgifter (Ju 2014:7).

Utredningens direktiv och betänkanden

I april 2014 fick en särskild utredare i uppgift att undersöka dels om polisens uppgifter när det gäller hantering av djur kunde överföras till en annan huvudman, och dels om det fanns ytterligare arbetsuppgifter som på ett lämpligare sätt kunde utföras av någon annan huvudmankommittédirektivet (dir. 2014:59). Syftet med utredningen var att polisen i ökad utsträckning skulle kunna koncentrera sig på huvuduppgifterna att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt bekämpa brott. Den del som avsåg hanteringen av djurärenden skulle redovisas i ett delbetänkande senast den 31 januari 2015. Uppdraget i övrigt skulle redovisas senast den 31 oktober 2015. Se

<http://www.regeringen.se/rattsdokument/kommittedirektiv/2014/04/dir.-201459/>.

Efter regeringsskiftet i september 2014 förändrades uppdraget. I ett tilläggsdirektiv i januari 2015 begränsades uppdraget till att endast gälla polisens arbetsuppgifter rörande djur (dir. 2015:3). Se

<http://www.regeringen.se/rattsdokument/kommittedirektiv/2015/01/dir.-20153/>. I direktivet angavs bl.a. följande:

Utifrån slutsatserna av Polisverksamhetsutredningen, tillsammans med remissutfallet, kan det konstateras att det finns tre områden där man kan se tydliga vinster med att föra över uppgifter från polisen till en annan huvudman. Dessa tre områden är ansvaret för omhändertagna personer enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m., handräckning av frihetsberövade personer och polisens uppgifter på djurområdet. Signifikativt för just dessa uppgifter är att de tar stora direkta polisresurser i anspråk samtidigt som de bedöms lika väl eller bättre kunna utföras av en annan huvudman. Frågorna om handräckning och omhändertagande och förvar av berusade personer har därefter utretts på nytt. I betänkandet Transporter av frihetsberövade (SOU 2011:7) föreslås att Kriminalvården ska få ett tydligare ansvar för transporter av frihetsberövade personer åt andra myndigheter. I betänkandet Bättre insatser vid missbruk och beroende (SOU 2011:35) föreslås bl.a. att huvudansvaret för förvaring och tillsyn vid omhändertagande av berusade personer ska ligga hos landstinget i egenskap av huvudman för hälso- och sjukvården.

Genom de förslag om hanteringen av djurärenden som utredaren väntas redovisa, tillsammans med de förslag om transporter och omhändertagande av berusade personer som bereds inom Regeringskansliet, är de områden som i nuläget är rimliga och angelägna att flytta bort från polisen omhändertagna. Utrymmet för att ytterligare renodla polisens verksamhet är begränsat.

En fråga som skulle kunna övervägas är om polisens hantering av pass och identitetskort kan flyttas till en annan huvudman. Även om den frågan skulle kunna vara intressant att utreda skulle den inte i första hand frigöra polisiära resurser, vilket är syftet med den nu aktuella utredningen. Den bör därmed inte utredas i detta sammanhang. De mindre uppgifter som antydningssvis nämndes i utredningens direktiv, t.ex. stängsling av gruvhål och tillståndsgivning för hotell och pensionat, bedöms vara av marginell karaktär. I nuläget är det inte befogat att särskilt utreda frågan vidare.

I betänkandet Med fokus på kärnuppgifterna – En angelägen anpassning av Polismyndighetens uppgifter på djurområdet (SOU 2015:3) föreslår utredningen att en rad administrativa och praktiska arbetsuppgifter rörande djur flyttas från Polismyndigheten till länsstyrelserna. Enligt utredningen ska poliser i princip endast utföra sådana arbetsuppgifter på djurområdet som kräver den särskilda yrkesutbildning och kompetens samt de särskilda vålds- och tvångsbefogenheter som de har. Med den utgångspunkten framhåller utredningen att Polismyndighetens uppgifter med inriktning på djur bör begränsas till följande tre huvudområden:

1. Polismyndigheten ska gripa in i akuta situationer för att t.ex. upprätthålla den allmänna ordningen och säkerheten, avvärja fara och förhindra att djur lider,
2. Polismyndigheten ska hjälpa länsstyrelsen i de fall där åtgärderna inte kan utföras utan en polisens särskilda vålds- och tvångsbefogenheter, och
3. Polismyndigheten ska underrätta länsstyrelsen om man vid utförandet av sina kärnuppgifter får kännedom om något som motiverar att länsstyrelsen agerar mot t.ex. brister i djurhållningen eller andra förhållanden som står under länsstyrelsens tillsyn.

Se <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2015/02/sou-20153/>.